

"Hou de gierzwaluwen ín de gaten, maar vooral in de "erfgoed"-gaten!"

Wat is een stellinggat?

In veel historische gebouwen in onze steden en gemeenten zitten soms wel een of meerdere rijen vierkante gaten, vrij hoog, en dikwijls met rooster of ander materiaal afgesloten.

Deze stelling - of steigergaten (of bulsing, steekhout of kortelinggat. Bron: <https://www.joostdevree.nl/shtmls/steigergat.shtml>) dienden - zoals de naam zegt - voor de plaatsing van een stelling/(vliegende) steiger om de bouw hogerop of (later eventuele) reparatie uit te voeren.

(Bron: <http://www.documentatie.org/B/B----/B---K/Kortelinggat.htm>)

Eigenlijk was het de bedoeling om deze gaten na gebruik met plaatjes af te dekken, maar dat werd al eens "vergeten" om sneller een (eventuele) reparatie uit te kunnen voeren.. (Bron: <http://www.documentatie.org/B/B----/B---K/Kortelinggat.htm>) Stadsduiven zagen hierin vaak een opportuniteit en maakten er gretig gebruik van als broedplaats. Dit tot groot ongenoegen van stedelijke diensten die er dan gaas of roosters voor plaatsten.

Nestplaats voor de gierzwaluw?

Nochtans bieden deze stellingaten mogelijkheden. Mits een kleine aanpassing, worden dit aangename en langdurige nestgelegenheden voor andere vogels. We spitsen ons hier toe op de Gierzwaluw, maar ook andere vogels zoals de Huismus, Zwarte roodstaart en Pimpel- of Koolmees kunnen er zich nestelen.

De Gierzwaluw gebruikt doorgaans kieren, spleten en dakgootopeningen om te nestelen. De soort is hier slechts een drietal maanden aanwezig (eind april-eind juli), enkel en alleen om te broeden.

Gierzwaluwen zijn honkvast: eenmaal ze ergens broeden, komen ze elk jaar terug naar dezelfde opening in de muur, hetzelfde gat achter de regenpijp of naar dezelfde nestkast.. Ook als een nest is verdwenen, blijven sommige gierzwaluwen deze plek "aanvliegen" en tegen de betreffende plek van de muur aanbotsen alsof ze niet kunnen/willen geloven dat de opening tot hun nest er niet meer is ...

De gierzwaluw is bij wet beschermd en niet alleen de vogel (ei, juveniel, adult) maar ook hun nestplaats! En dit het hele jaar door, omdat ze altijd dezelfde nestplaats gebruiken. Het is hun enige kans is om dat jaar jongen groot te brengen.

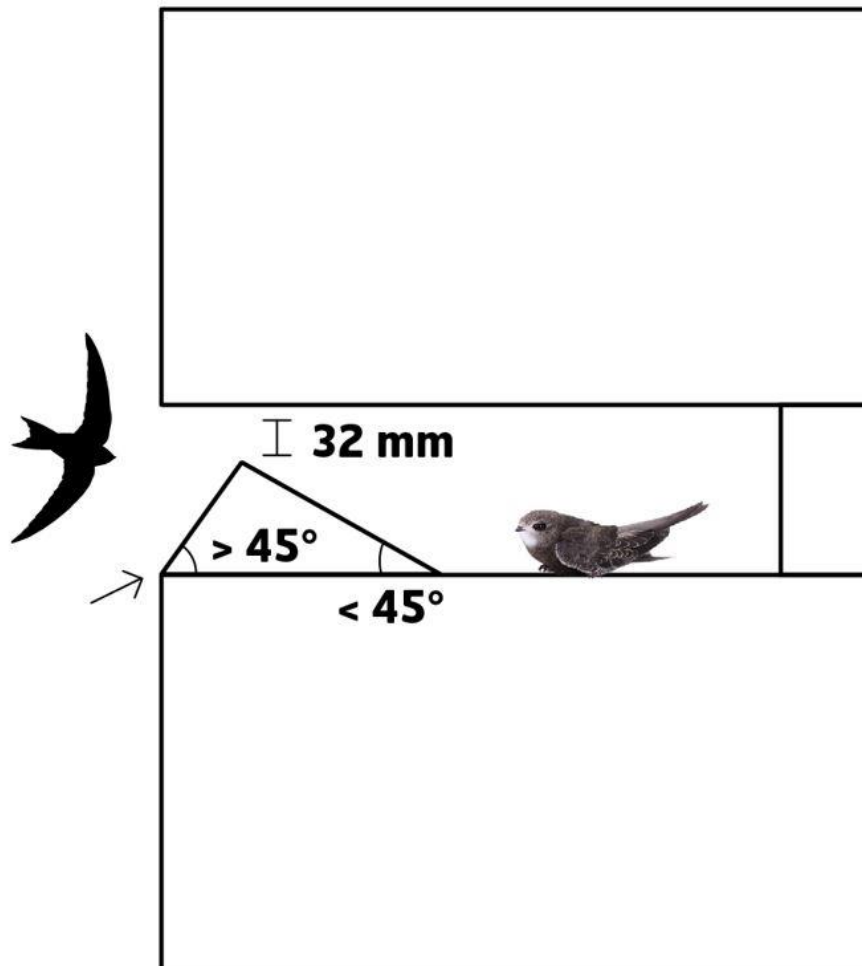
De steigergaten zijn, meer nog dan een nestkast, dé ideale manier om gierzwaluwen in onze stedelijke omgeving te laten broeden: steigergaten hebben vandaag immers géén enkel doel meer, maar bieden aan de Gierzwaluw wel de zekerheid van een veilige en permanente verblijfplaats, mits een aanpassing zodat stadsduiven er zich niet meer kunnen vestigen. Stadsduiven die beschermde monumenten bevuilen vormen een probleem in heel Europa. Een heel elegante oplossing om in dergelijke steigergaten een permanente toegang te voorzien voor de Gierzwaluw en niet voor de stadsduif, komt uit Italië.

De Ferri-methode

Mauro Ferri, de bedenker van de 'Ferri-methode', ontdekte het volgende:

Door een steiger gat te voorzien van een schuine spie als gedeeltelijke hindernis (bv. onder de vorm van een diagonaal doorgeslepen baksteen, hier verder "Ferri"-steen genoemd) wordt de opening net groot genoeg voor een Gierzwaluw, maar veel te nauw voor een Stadsduif. Gewoon geniaal!

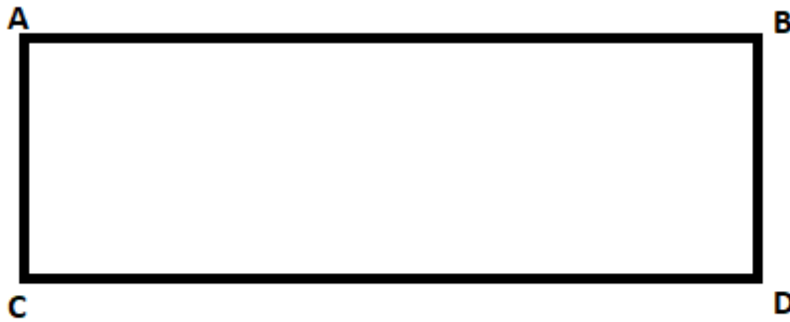

Specifieke kenmerken/voorwaarden voor ombouw van een stellinggat tot nestplaats:

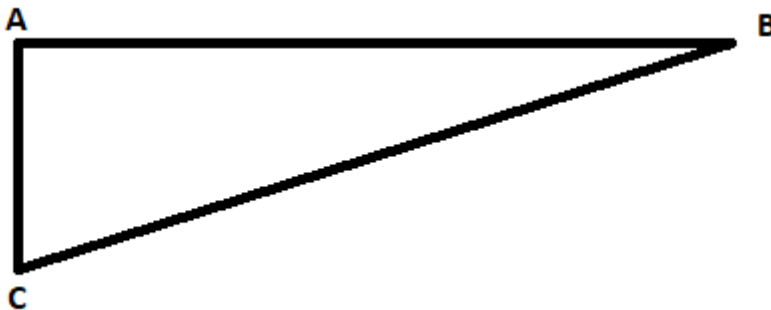
- Exact **32 mm** hoogte tussen de top van de Ferri-steen en de bovenzijde van het stellinggat, zodat het gat niet voor stadsduiven, spreeuwen of roofvogels toegankelijk is.
- De ruimte achter het stellinggat dient te worden afgesloten met een plaatje/blokje om zo een afgesloten broedgang/holte te creëren.
Hoe ruimer hoe beter: Gierzwaluwen hebben lange handpennen. Ze moeten daar op een gegeven moment met 4 à 5 kunnen plaats nemen, en vooral er zich ook in kunnen draaien om het nest weer te verlaten.
- Voorrand van de Ferri-steen **exact gelijk met de gevel** plaatsen zodat er geen richel overblijft waar (roof)vogels nog kunnen plaatsnemen/nestelen
- **Hellingsgraden** Ferri-steen respecteren (zie verder)

Even technisch

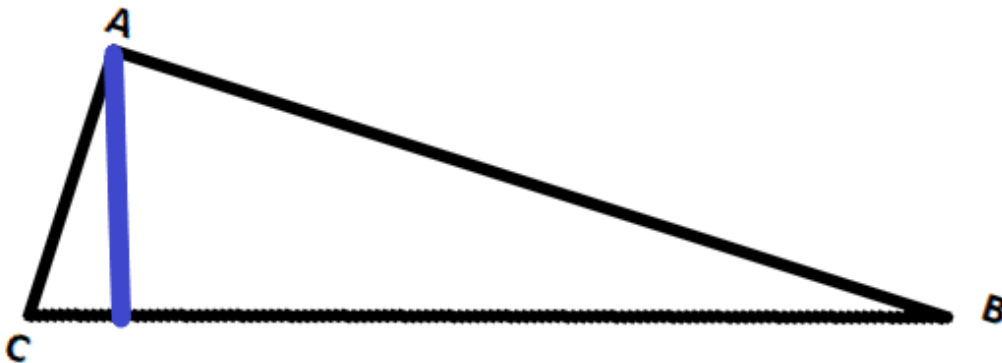
Stel je dit voor als een baksteen:

die je dwars doorsnijdt van C naar B:

en op de afgezaagde kant (C - B) legt:

Je krijgt zo een kort steil stuk (C - A) en een (langer) langzaam schuin aflopend stuk (A - B).
!! Hellingsgraad C - A: > 45° en hellingsgraad A - B: < 45° !!

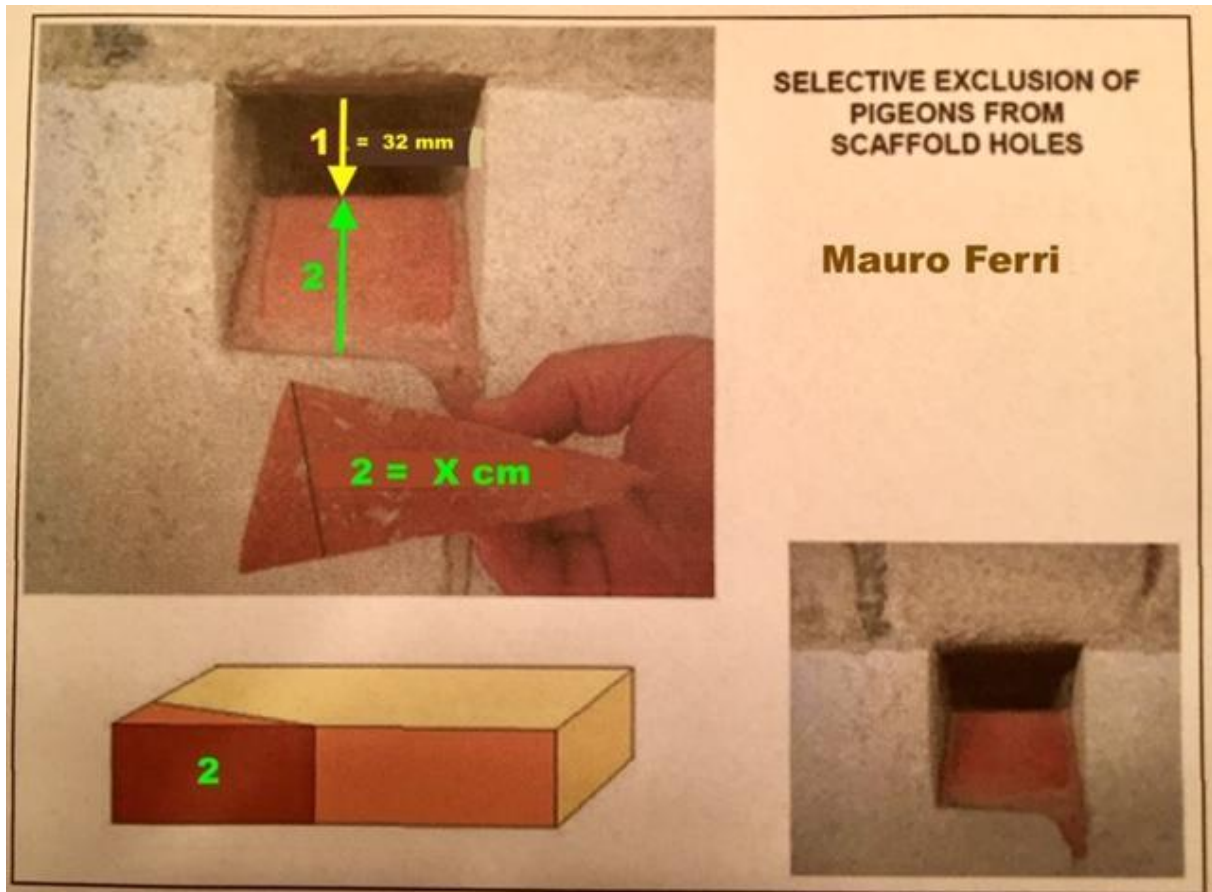
Punt C dient exact op de rand van de gevelopening van het stellinggat geplaatst te worden, zodat er geen richel ontstaat waar andere vogelsoorten (stadsduiven, eksters, kraaien) zich kunnen posteren.

Door te zorgen dat de opening vanaf hoek "A" tot het "plafond" van het stellinggat exact 32 mm bedraagt, kunnen Gierzwaluwen vlot binnen vliegen. Via het aflopend stuk (A - B) slagen jonge Gierzwaluwen erin om vlot het nest te verlaten.

Aangezien niet alle stellinggaten even groot zijn en het belangrijk is dat enkel de Gierzwaluw binnen kan vliegen, is de lengte van de **blauwe lijn** heel belangrijk om de hoogte van de Ferri-steen te bepalen: door het verschil te berekenen tussen de hoogte van het stellinggat en de vaste "32 mm" invlieghoogte bepaal je de lengte van de blauwe lijn, en dus de nodige hoogte van de "spie" van de baksteen.

OF

je zorgt ervoor dat er net zoveel mortel onder de "Ferri"-steen wordt geplaatst dat de invliegopening **exact 32 mm** bedraagt.

Materiaal

Idealiter gebruik je een baksteen. Deze is goedkoop, gemakkelijk bewerkbaar en heeft een ruwe textuur. Gierzwaluwjongen hebben namelijk grip nodig om uit hun nestplaats te klauteren. Een te gladde steen kan de dood voor de jonge vogels betekenen indien ze er niet uit geraken.

Stellinggat afgesloten?

Indien stellinggaten werden afgesloten met bv. sierornamenten, moet je inschatten wat de beste opties zijn:

- is er een mogelijkheid het ornament wat te verplaatsen (bv. naar voren schuiven) zodat de gierzwaluw er vlot achter kan?
- kan er een opening worden gemaakt zonder dat dit het erfgoed-uitzicht beïnvloedt? (H:3cm x B: 6,4cm)

Is de Ferri-steen ook geschikt voor andere "erfgoed"-gaten?

In sommige gevallen biedt deze toepassing ook mogelijkheden voor andere 'gaten' in gevels (bv. verluchtingsgaten) en vinden, naast Gierzwaluwen, ook andere vogelsoorten terug meer broedgelegenheid in onze steden.

Met een heel bijzondere dank-je-wel aan Mauro Ferri die deze stellinggaten-methode voor het eerst bedacht heeft en verspreid heeft onder de Europese gierzwaluwbeschermers.